



СТАНОВИЩЕ

Върху дисертационен труд за получаване на ОНС доктор по:
Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление: 3.8. Икономика
Научна специалност: Организация и управление на производството (селско стопанство и подотрасли)

Автор на дисертационния труд: Лела Славе Кръстевска – докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Мениджмънт и маркетинг“.

Тема на дисертационния труд: „Стратегическо управление на риска в инвестиционния процес на земеделските стопанства“

Рецензент: доц. д-р Николай Иванов Цонков – УНСС, София.

- **Област на висше образование** 3. Социални, стопански и правни науки
- **Професионално направление:** 3.7. Администрация и управление
- **Научна специалност:** Регионално развитие

Определен за член на научното жури със Заповед № РД – 16-581 от 22.05.2023 г. от Ректора на АУ и решение на заседание на Научното жури.

1. Информация за докторанта.

Лела Славе Кръстевска е докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Мениджмънт и маркетинг“ при факултет „Икономика“ на Аграрен университет-град Пловдив. Учебният план на докторантурата е изпълнен изцяло и в законовия срок. Минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ са изпълнени. Трябва да се отбележи ритмичното и прецизно изпълнение на индивидуалния учебен план. Всички планирани дейности – изпити по задължителни и избираеми дисциплини, изследователска работа, публикации, учебно-преподавателска дейност и обсъждания в катедрата са извършени в съответствие с планираните (годишни) срокове на Плана. Това говори за много добре фокусирано обучение, ясни и обмислени идеи за изследователска работа, добре планирани и реалистични срокове на дейностите по обучението и изследването.

1. Актуалност на проблема

Селскостопанският отрасъл е структуроопределящ за всяка икономическа система. Неговото основно място се определя предвид факта,

че настъпващите климатични промени засилват още повече важноста му не само за националната икономика, но също така и в глобален план. Разбира се неговото важно място в националното стопанство се определя от функцията му да осигурява продоволствието на всяка държава. България се характеризира с голям дял на селското стопанство в рамките на националната икономика. Това се дължи на географските и климатични условия, които дават сравнителни предимства на българската държава.

В тази връзка много важно е управлението на българското земеделие с цел осигуряване на необходимите селскостопански продукти за българското население, а от друга страна увеличаване на износа за глобалния пазар. Предвид на факта, че селскостопанската политика е основна за Европейския съюз, земеделските стопанства са целенасочено субсидирани, което прави всички икономически дейности в тази област силно атрактивни. Управлението на сектора и създаването на нормални условия в този отрасъл са основен ангажимент на държавата. От друга страна формираната от държавата среда за осъществяването от земеделските стопанства дейности определя и регулира инвестиционния процес в отрасъла.

Управлението на земеделските стопанства се подчинява на редица фактори като например европейската и национална политика, пазара, климатичните условия и високия инвестиционен риск. Ето защо самото управление на земеделското стопанство изисква дългосрочно планиране и управление. Този процес е свързан с планиране на инвестициите. А те от своя страна трябва да бъдат правилно разчетени, следвайки дългосрочните инвестиционни цели. Всички тези обстоятелства обуславят актуалността на изследваната проблематика и необходимостта от адекватен модел за преценка на инвестиционния риск при стратегическо управление на земеделските стопанства. След казаното дотук става ясно, че избора на темата и изследователското поле е навременен, а изследването се характеризира с научен и практико-приложен характер.

2. Цел, задачи, хипотези и методи на изследването

Целта на изследването е много добре дефинирана. В съответствие с определената основна цел докторантът систематизира познатите методи за стратегическо управление на инвестиционния процес, като на тази основа разработва и апробира модел за управление на инвестициите.

Задачите на изследването са точно и ясно формулирани, като кореспондират в пълна степен на определената основна цел на дисертационния труд. Изследователските задачи логически са подредени в последователност, която кореспондира на структурата на дисертационния труд. Същевременно така подредени задачите осигуряват постигането на основната цел, като техния брой е оптимален.

Тезата на дисертационния труд е добре формулирана, като се потвърждава в дисертационния труд. Основната теза изцяло отговаря на темата, изследователското поле и основната цел на изследването в дисертационния труд.

Обектът на изследването е точно определен, което е предпоставка за постигане на очертаното в началото проблемно поле, както и формулираните цел и изследователски задачи.

Методите на изследването следват логически добре подобрите подходи при изследването на земеделските стопанства и инвестиционното управление. Изследователският инструментариум включва класически и съвременни методи, в това число системен, икономически анализ, дърво на решенията, оценка на риска и други, които осигуряват решаването на поставените задачи в тяхната пълнота и постигане изцяло на поставената цел.

Източниците на информация са съвременни и актуални. Прави впечатление, че авторът използва източници от Албания, Северна Македония и България, както и на други езици, като библиографията включва също разнообразни документи (бюлетини, доклади и нормативни актове). Разбира се систематизацията и анализа на източниците се допълва с предложения авторов модел, който е валидиран в рамките на авторовите изследвания. Периодът на изследване е достатъчен, за да може то да бъде осъществено в пълнота.

3. Онагледеност на получените резултати

Дисертационният труд е правилно структуриран. Получените резултати са изложени в пет глави. Дисертационният труд е обогатен и придобива цялостност на изследването с използването на табличен материал. Той е правилно и добре подреден, като се свързва адекватно с изложението и кореспондира на съответната част от изследвания проблем.

4. Обсъждане на резултатите и използвана литература

Дисертационният труд на докторанта представлява съвременен и оригинален изследване на инвестиционния процес при земеделските стопанства. В този смисъл трудът се характеризира с научен и практико-приложен характер. В началото на дисертационния труд авторът анализира селскостопанския отрасъл в България и неговите специфики. Този анализ представлява основата, върху която докторантът конструира своята съвременна методика за анализ на отрасъла.

Въз основа на анализирания методи за оценка на риска в селското стопанство авторът представя съвременна методология, която може да се използва за управление на риска при преценка на стратегически

инвестиционни решения на малките земеделски стопанства. Докторантът анализира съвременни концепции за иновации и знания, свързани с управлението на селското стопанство.

Докторантът фокусира изследването върху необходимостта от внедряване на иновации в селските райони, инвестирайки в малките стопанства. Подчертана е връзката между иновациите и опциите при вземането на решения от гледна точка на тяхното прилагане в земеделските стопанства. Въз основа на прегледа и критичния анализ на традиционните методи за оценка на инвестициите, на техните предимства и недостатъци авторът аргументира връзката между несигурността в управлението на стопанството и инвестициите в посока на различните подходи с анализ на риска.

Основен приносен момент в дисертацията е предложената концептуална рамка за анализ и оценка на риска в инвестиционния процес в земеделието. Важен практико-приложен принос на изследването е формулираната стратегия за управление на инвестиционния риск в земеделието, базирана на метода на реалните опции.

5. Приноси на дисертационния труд

Приемам справката за приносите на дисертационния труд, посочени от автора, но ще ги групирам по следния начин:

I. Научни приноси

1. Характеризиран е селскостопанския отрасъл и неговите специфики;
2. Изяснена е същността на инвестиционния риск в земеделието;
3. Разработена е концептуална рамка за анализ и оценка на риска в инвестиционния процес в земеделието;

II. Научно-приложни приноси

1. Анализирани и оценени са основните методи за управление на риска в инвестиционния процес в земеделието;
2. Предложена е стратегия за управление на инвестиционния риск в земеделието, базирана на метода на реалните опции.

6. Критични бележки и въпроси

- Препоръка: дисертационният труд би спечелил, ако докторантът приложи предложената концептуална рамка за оценка на риска в земеделието и формулираната стратегия за стратегическо управление на риска.

7. Публикувани статии и цитирания

Направените публикации са достатъчни и са свързани пряко с разработвания проблем.

Авторефератът е разработен в съответствие с правилата и изискванията, като кореспондира изцяло на изложението в дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на постигнатите резултати и приноси моменти в дисертационния труд в резултат на теоретичния анализ на методите за оценка на риска в земеделието, както и авторовите заключения и препоръки, считам, че представеният дисертационен труд е добре структурирано научно изследване и напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на АУ за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя ПОЛОЖИТЕЛНО.

Ето защо убедено предлагам на уважаемото Научно жури да гласува положително и да присъди на Лела Славе Кръстевска ОНС ДОКТОР по научна специалност „Организация и управление на производството“ (селско стопанство и подотрасли).

25.06.2023 г.

Изготвил становището:

/ доц. д-р Николай Донков /

